folklor/edebiyat, cilt:19, sayı:76, 2013/4

İFFET'TE EMİLE ZOLA ve NATURALİZM ETKİSİ*

Özge Soylu Bozdağ**

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın, *İffet* adlı romanı 1896 yılında yayımlanır. Kitabın ikinci baskısı 1927 yılında yapılır. Ahmet Mithat, Halid Ziya Uşaklıgil, Beşir Fuad gibi Gürpınar da Emile Zola'yı doğalcı yerine gerçekçi bir yazar olarak adlandırmaktadır. Gürpınar'ın dünya görüşünü Meşrutiyet'in getirdiği akılcılık ve pozitivizm belirler, bu bağlamda, yazarın, Darwin'in düşüncelerinden izler taşıyan doğalcılıktan etkilenmesi kaçınılmazdır. Yerli fikir babaları olan Ahmet Mithat ve Beşir Fuad'ın gerçekçiliğe, naturalizme yakın durmaları da Gürpınar'ı etkilemiştir şüphesiz.

Günümüzde, yerli ve yabancı eleştirmenler tarafından gerçekçilik ve doğalcılık üzerine tartışmalar devam etmekte, her iki akım arasında net bir ayrım bulunmadığını iddia edenler bulunmaktadır. Bu çalışmada, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *İffet* adlı romanında naturalizmin izlerini takip ederek, romanın naturalist özellikler taşıdığını göstermeye çalışacağız. Böylelikle Hüseyin Rahmi Gürpınar hakkında eleştirmenlerin sözünü ettiği gibi sadece olgunluk dönemi eserlerinde değil yazarın ilk dönem eserlerinde de naturalizmin izlerinin bulunduğunu göreceğiz. Bununla birlikte *İffet*'in naturalist bir eserden ayrılan noktalarını da ele alacağız.

Öncelikle naturalizmin özelliklerine ve bu konuda yürütülen tartışmalara kısaca bir göz atalım. David "Baguley'e göre "doğalcılık" terimi Emile Zola'nın ısrarıyla yaygınlık kazanmıştır. Terim, on dokuzuncu yüzyıldan önce de felsefe, sanat eleştirisi ve doğa bilimleri alanlarında kullanılmış olmakla beraber, Zola tarafından 1866'da kullanılmaya başlanmıştır. Ancak gerçekçilik ve doğalcılık arasındaki ayrım bugün dahi tartışılmaktadır. Edebî bir ha-

* Bu yazının ilk hali KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu)in 24-26 Mayıs 2012 tarihlerinde Bülent Ecevit Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlediği "Uluslararası Türk ve Dünya Edebiyatları Arasında Etkileşimler Sempozyumu"nda sunulmuştur.

** Sabancı Üniversitesi, Öğretim Görevlisi

reket olarak doğalcılığı, Zola'nın gerçekçilik yorumu olarak ele alınlar da vardır (Baguley'den aktaran Cankara, s. 25). Zola, "Deneysel Roman" başlıklı yazısında, "Bugünkü anlamıyla natüralist romanın gerçek bir deney olduğundan şüphe edemeyiz; gözlemden yararlanarak romancının insan üzerinde yaptığı gerçek bir deney" olduğunu söyler (Zola'dan aktaran Aytaç, s. 302). Zola'ya göre, Darwin'in bir doğa kanunu olarak öne sürdüğü doğal seleksiyon toplum için de geçerlidir (Rincé ve Lecherbonnier'den aktaran Cankara). Emile Zola, 1868'de *Thérèse Raquin*'in ikinci baskısına yazdığı önsözde benim amacım her şeyden önce bilimsel olmaktır, umarım bu artık netleşmiştir… romanım dikkatlice okunduğunda her bölümde şaşırtıcı bir psikolojik vaka ele aldığım görülecektir… yaşayan iki insan üzerine, bir cerrahın kadavra üzerinde yaptığı gibi analitik bir inceleme yapıyorum… bir gün birinin çıkıp, kitabımı eleştirenlere yanılıyorsunuz "hastalıklar hakkında öğrencilerine ders veren bir doktor gibi insanoğlunun çürümüş yanlarına vakıf olmuş bir yazardır o" demesini bekliyorum (*Thérèse Raquin*, ss. 1-3).

Hüseyin Gürpınar ve Naturalizm

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın gerçekçilik ve naturalizme ilgisi üzerine eleştirmenler farklı yorumlar yapmışlardır. Örneğin, Cevdet Kudret, yazarın genel olarak gerçekçilik etkisi altında olduğunu, bazı eserlerinde ise natüralizm etkisi görüldüğünü belirtir (s. 291). Kenan Akyüz ise, Gürpınar'ı, Fransız naturalizminin ilk büyük temsilcisi olarak değerlendirir ancak romanlarında "sosyal tenkidlerin bulunması onu naturalistlerden ayırır" görüşünü ileri sürer (s. 142). Gürpınar, naturalizm üzerine görüşlerini *Mürebbiye* adlı eserinde bir kahramanın ağzından şöyle aktarır: "Eski zaman ahlakçıları pisliğe el değdirmeden bunun ne olduğu hakkında hüküm vermek ve fikir söylemek gibi garip bir iddiada bulunurlarmış. 'Natüralizm' ve 'eksperimantalizm' usulleri edebiyatta da kullanılmaya başlayalı beri arama ve yazma yolları değişti. Klot Bernar'ın deneme usulünü fizyolojiye, hekimliğe tatbikinden sonra roman da tetkik usulleriyle tecrübe fenleri sırasına girmek eğilimini gösterdi" (*Mürebbiye*, s. 39). Gürpınar'ın romanlarında adına sıkça rasladığımız naturalizmin kurucusu sayılan Zola, 1889 yılında yayımlanan "Şık'ta 'rezillikleri anlatmada usta bir sanatçı'… olarak anılır (Aktaran Serdar, s. 120). "Gürpınar, Mecdi Sadrettin'le yaptığı bir söyleşide "Fransız yazarlardan da Anatole France ve Maupassant'ı" sevdiğini ama "Zola'yı onlar kadar" sevmediğini belirtir (s. 115).

İffet

Yazar, *İffet*'in ilk baskısı için yazdığı önsözde Emile Zola'yı gerçekçiler arasında sayar ve "Zola'yı kendilerine önder sayan genç yazarlar, bu romanda hayatın bayağılıklarına, gerçekçilik adına uzun uzadıya ayrıntılara yer verileceğini düşünenler, hayal kırıklığına uğrayacaktır" sözüyle okurlarını ve genç yazarları uyarır. Önsözün devamında edebiyatımızda "realizme uygun bir yer hazırlamak için işe hiç olmazsa romantikliği okşar ılımlı bir yoldan girişmek gerekeceğinde hiçbir insaflı kişi duraksamaz" (s. 27) sözleriyle nasıl bir eser kaleme aldığını açıklamayı ihmal etmez. Yazarın bu sözünden, romanında teknik olarak romantizmden realizme bir geçiş yapmaya çalıştığını anlıyoruz.

Romancı olan anlatıcı ile doktor arasında gerçek ve hayal üzerine şu diyalog geçer:

Romancı: "Sevgili doktor; romancılığı, dediğimiz gibi, büsbütün maddilik içine sokarsan onda bir güzellik kalmaz. Taş yürekli bir romancının yazdığı olaylar gerçeğe ne denli uygun olursa olsun, kimseyi etkilemez. Önce yazan etkilenerek yazmış olmalı, yani o yazdığı şeyleri kendinde duymuş bulunmalı ki okuyanları da etkilesin. Modelimiz doğa olsa da onu renklendirecek, yaldızlatacak eşsiz kuvvet, gene hayal gücüdür."

Doktor: "-Sanmam. Bir yazarın yüreği taş olsun, pamuk olsun anlattığı olayı bir fotoğraf kadar tam bir benzetme ile ve tam bir uygunlukla tasvir etmek ustalığını gösterirse o kişi mesleğinde gereken

gücü ve değeri toplamış bir sanatçı demektir."

Romancı: Bu dediğiniz maddecilik bizim sanatımıza sığmaz. Hayat manzaralarının hepsi soğukkanlılıkla anlatılamaz. Siz fitil yanmadan mumdan ışık istiyorsunuz? (s. 38)

Burada romancıyla Gürpınar'ın görüşlerinin paralel olabileceğini düşünürsek Gürpınar romancı aracılığıyla, gerçekçiliğin gerçek olayları olduğu gibi romana aktarmanın edebiyat olamayacağını, duyguların eksik kalacağını vurguluyor, romancının asıl yapması gereken şeyin, gerçek ya da gerçek olabilecek bir olayı anlatmakla birlikte o olayla ilgili bir insanın hissedilebileceği duyguları da vermek olduğunun altını çiziyor. Ayrıca Gürpınar'ın naturalizmin olayları tüm çıplaklığıyla okura aktarma konusunda duyguları ihmal ettiği yönünde bir eleştiride bulunduğunu söyleyebiliriz. "Zola ve Flaubert'in de üzerinde ısrarla durduğu… tarafsızlık, gerçekçi romanda yöntem anlayışının önemli bir öğesidir. Olaylara dışarıdan bakarak onları olduğu gibi yansıtacak yazarın kendi görüşlerine yer yoktur eserde" (*Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, s. 35). Bu açıdan Gürpınar, naturalistlerden ayrılır, anlatıcı baş kahramana yakın durur, hikâyesini öyle anlatır.

Gerçekçilik, hayalcilik tartışması Doktor, İffet ve İffet'in nişanlısı Latif arasında da geçer. İffet'in nişanlısı şöyle der: "Doktor Beyefendi, siz bizim küçük hanıma bakmayınız. O bir «romantik» gibi düşünüp bir «realist» gibi yazmak ister... (İffet'e dönerek) Değil mi «matmazel»? Ne vakit Mösyö «Zola» Akademiye üye seçilirse İffet Hanım da realistliği o zaman büsbütün benimseyecek. Şimdilik yarım realisttir. (Fransızca olarak) «Ya bir şey bütün olmalı, ya hiç olmamalı» diyorum. Ama kendisine anlatamıyorum." (s. 67). Burada Gürpınar, Zola'yı realist olarak tanımlamış İffet'le kendi edebi görüşü arasında paralellik kurar.

Yazarın "romantizmden realizme geçiş" kaygısı yukarıda, kahramanlar arasındaki tartışmada görülmektedir. Okurun, romandaki olaylardan kendine göre çıkarımlarda bulunması, ders alması olaylarla birlikte duygulara da önem verilmesiyle sağlanmış olur. Bununla birlikte yazar, sanatsal kaygıları da gözetir.

"Deneysel roman" adlı yazısında Zola şöyle söyler: "Artık zevk olsun diye, tasvir için tasvir etmiyoruz. İnsanın, çevresinden ayrılamayacağını; elbisesi, evi, şehri, ülkesi ile tamamlandığını kabul ediyoruz. Bu bakımdan beyninin ya da yüreğinin tek bir olayını, çevrede onun sebeplerini ya da tepkisini aramadan, tespit etmeyeceğiz. Sonu gelmez tasvirlerimizin sebebi işte budur" (Aktaran Rauf, 273). Halid Ziya Uşaklıgil, *Hikâye* adlı kitabında "realistler hikâyelerinin asıl temelini oluşturan yerleri anlatmak için gidip oralarda bir süre yaşarlar; söz gelişi Zola *Germinal*'i yazmak için kömür madeni kuyularına [gitmiştir]" der (s. 107). Gürpınar da, Zola gibi yazacağı mekânları ve insanları yakından gözlemler, bisikletiyle kenar mahalleleri gezmeye çıkarmış.

İffet'te çok detaylı olarak insan portrelerinin, mekânların, ev eşyalarının, dekorasyonun betimlendiğini görürüz. Örneğin, "Burada oda takımı aramak çölde çağlayan, külhanda süs aramak gibi ise de oda büsbütün çıplak değildi. Eğer gördüklerime ev eşyası denilebilirse bir köhne ot minderi, her biri başka bir basmadan eskimiş birkaç yastığı, iki topal sandalyeyi, bir kırık testiyi ve pencerelerdeki uzunlamasına yarıklarla ayrılmış beyaz patiska perdeleri sayayım" (s. 43). Bu betimlemede, İffet ve ailesinin hangi koşullarda yaşadığını öğreniyor, yaşadıkları mekânı zihnimizde canlandırma imkânı buluyoruz. Ayrıca romanda, naturalizmin özelliklerinden biri olan hayatın "çirkin" taraflarına da yer verildiğini görüyoruz. Burada çirkinliği, "hayatın görmek istemediğimiz yönleri" anlamında algılamak gerek. "Ölümün kara renkli, boylu boslu birer tanığı gibi gönüllere dek gölge salan serviler, ölüm korkusu gibi her yana dal budak salıveren çitlembik ağaçları sanki mezardaki korkunçluğu yer altından göklere saçıyor idiler. Bakışlarını, sıraya dizilmiş asker gibi bir panorama gösteren mezar taşlarını her an selâmlamaktan yoruldu." (*İffet*, s. 57). Bir diğer alıntıda ise sokak şöyle be-

timlenir: "Sokak dar ve eğri büğrü idi. Her yandan pis sular akıtılmış... Kümes kadar küçük, yıkık evlerin önünde entarili —ana babalar uslandıramadıkları için başlarını kıçlarını feleğin uslandırıcı tokatına açık bırakmışlar sanılan— birtakım çocuklar oynamakta idiler" (s. 39)

Zola'nın amacı yarayı teşhir etmek değil teşhis etmektir. Ahlakî amaç, insan "makinesinin" çevrenin etkisi altında nasıl işlediğini ortaya çıkarmaktır (Aktaran Uçar, s. 64). Gürpınar'ın amacı da teşhir etmekten ziyade teşhis etmektir, romanında yaşadığı yerde mahalleliler tarafından kabul edilmeyen, ekonomik durumu gittikçe kötüleşen, hastalıkla boğuşan bir ailenin dramını konu edinir. Baguley'e göre doğalcı edebiyatın kalbinde değerlerin krizi, tekrarlanan dağılma ve parçalanma temaları, çöken ahlaki ve sosyal değerler yer alır (Aktaran Uçar, s. 65). İffet'in kardeşinin hırsızlık yaptığını öğrendiği zaman İffet'in zihninden geçenler şöyle aktarılır: "Karınlarını tıka basa doyurduktan sonra her biri bizim gibi açların yıllarca geçimine yetecek birçok yüksek değerli tablolarla, antikalarla süslü yazı odalarına kurulup da kokulu tütünlerin dumanları içine önlerindeki parlak kâğıtlara sayısız ahlâk kuramları dizip döken koca filozoflar, ağlanacak şeyleri gülünç göstermek için insanlığın kötülüklerini kendilerine alay sermayesi yapan romancılar, bu hırsız çocuk hakkında belirtilecek cezaları sizden sorarım?.." (s. 125) bu alıntıda İffet toplumun ahlakî kurallarını sorgulamaktadır. Eleştirmenlerce Gürpınar'ın ahlakçı olduğu yönünde yorumlar yapılır ama bizce özellikle toplumda eşit olmayan gelir dağılımı, katı ahlak kuralları ve önyargılar, adaletsizlik gibi konularda ahlakçılıktan çok toplumdaki sorunlarını teşhis ettiğini, yazarın bu saydığımız konuların sorgulanabilir nitelikleri üzerinde durduğunu söylemek daha doğru olur. Yazar, romanında aç insanın ahlaki muhakeme yapmasının ne kadar mümkün olabileceğini söyleyerek ahlak sorunsalını ele alıp tartışır. Ahlakçı bir yerden bakmaktansa oturduğu yerden ahlak tartışması yürütenleri eleştirir ve gerçekten aç olan, ihtiyacı olan insan için ahlakın ikinci planda kalabileceğini vurgular. Bu açıdan baktığımızda *İffet*, Emile Zola'nın romanlarıyla benzerlik göstermektedir. Gürpınar, ahlak normlarının bazen insanların yaşamını olumsuz yönde etkileyebildiğinin altını çizer ve okurlarını kabul görmüş bu normları sorgulamaya davet eder. Naturalistler için de ahlakçılık değil ahlakın sorgulanması, insane zaaflarının ele alınması söz konusudur, ahlakın çeşitli boyutları, insan doğasının karanlık noktaları gerçekçi bir dille anlatılır. Bununla birlikte romanda, Zola'nın insanın güçlü içgüdüsel dürtülerle davrandığı görüşüne benzer bir yaklaşım benimsendiğini gözlemliyoruz. Naturalizmde, insanın iradesi dışında gelişen olaylar vardır, fizyolojik ihtiyaçlar söz konusu olduğunda irade devre dışı kalabilir. İffet, kardeşinin çaldığı salatalığı yediği ânı şöyle anlatır:

Odaya hoş bir salatalık kokusu yayıldı. Koklama duyum burnumdan mideme geçmiş sandım; çünkü o kokuyu şiddetle duyan burnum değil, midem di. Bu yaygın kokunun etkisiyle kendimden geçer gibi oldum. Gözlerim süzüldü. Koku yutmakla insan doyarmış gibi, ister istemez, birkaç kez yutkundum. O baş dönmesi haliyle gözlerim kararadı. Her yanımı duman bürüdü. Artık ne annemi, ne kardeşimi göremiyor, bir şey seçemiyordum. Yalnız bir şey duyuyordum ki... O da salatalık kokusu idi. Ben öyle yarı yarıya kendimden geçmişken bir aralık o hoş kokunun burnuma yaklaştığını, ondan sonra da dudaklarıma soğuk soğuk bir şeyin dokunduğunu duydum... Büsbütün irade dışı bir halde ağzım açıldı. Kendimi toplamaya uğraştım... Sabri'nin:

— Ablacığım, yutkuna yutkuna bayılıyor gibi oluyorsun... Şunu ye!

diye ağzıma bir dilim salatalık tıkıştırdığını gördüm. Ağzıma giren o lokmayı yutup yutmamayı düşünmeye vakit olmadan midem şiddetle çekti ve yuttu (s. 129).

Burada ahlakçı bir tutumdan ziyade yazar İffet üzerinden insanî zaaflardan söz ederek insanı yargılamaktan mümkün olduğunca uzak durmaya çalışıyor. İradenin devre dışı kaldığı durumlara romanda birkaç yerde rastlıyoruz. Örneğin, İffet'in Nermi'nin mektubunu okurken hissettikleri "mektubu kokladım. O koku beni bütün bütün bayılttı. İrademi büsbütün

elimden aldı." cümlesiyle betimlenir (s. 145). İffet'in Latif'e duyduğu aşkın anlattığı bölüm yazarın bu yaklaşımına bir diğer örnek olarak gösterilebilir, bu alıntı, bir önceki alıntıda olduğu gibi insanın kimi zaman iradesi dışında hareket edebileceğini gösterir: "İnsan organları içinde fizyolojist'lerin, anatomi bilginlerinin hastalıkları incelemede en çok güçlüğe uğradıkları bir organ varsa o da kadın kalbidir. Gönlümde, sevdamda, her durum ve kanaatimde birden oluveren bu değişikliğin «psikoloji» bakımından nedenlerini belirtmeye kendimin de gücüm yetmiyor... Latif'i unutmak için gönlümde güçlü bir çaba belirdi" (s. 144-5).

Gürpınar "Ahlak" başlıklı yazısında ahlak üzerine şu görüşleri dile getirir:

... bu dünyaya gözünü açan bir adam o büyük, o görkemli, o süslü ahlak kelimesi de dahil olmak üzere, yalandan dolandan başka ne görür?.. Ahlak nedir? Bunun binbir tarafına girişecek değilim. Bu halde çarpım cetveli gibi belli bir hesap üzerine çizilmiş, içeriği belli, kesin, saptanmış, değişmeyen ve bir kere ezberleyeni yanlışlardan kurtaran bir pusula değildir… buna her memleket kendi ihtiyacına ve her feylesof kendi anlayışına gore mana veriyor. Her diyar, her iklim, her millet, hatta her meslek sahibinin ahlakı başka (Gazetecilikte Son Yazılarım, s. 194).

Romanda ahlak meselesi; hırsızlık olayı dışında, "fahişe olmak" üzerinden de ele alınır. İffet, dikiş, dantel yaparak evin geçimini sağlamaya çalışır ancak hem kazandığı para azdır hem de annesinin ilaç masrafları fazla olduğu için kimi gün aç kalırlar. İffet güzel bir kızdır, mahalleleri dolaşıp zengin adamlar için güzel kız bulmaya çalışan bir Fettan, İffet'in de kapısını çalar, önceleri adamın teklifine dirense de çaresiz, kardeşinin çaldığı salatalık yüzünden mahallelinin, mahallede işlenen bütün suçları ailesinin üzerine atmaları, İffet'in adının mahallede fahişeye çıkması* , annesinin iyi beslenmeye ihtiyaç duyması gibi nedenlerle teklifi kabul eder ve şöyle der: "Sıkıntı içinde namusumla yaşarken bana «fahişe kız» adını taktılar. Bakalım kötü yolda zenginlik içinde yaşarsam kendime «namuslu hanım» dedirtebilir miyim?!" (s. 147). İffet'in kardeşinin hırsızlık yaptığı bölümdeki gibi burada da aslında toplumun ikiyüzlü ahlak anlayışı ve önyargıları sorgulanır. Naturalist edebiyatta karakterler, sosyal çevrenin ve doğal güçlerin pasif kurbanları olarak yer alırlar. "Korku, açlık ve cinsellik gibi dürtülerle hareket eden bu karakterler özgür iradeden yoksundur" (Aktaran Uçar, s. 65). Naturalist romanların bir diğer özelliği de sonlarının mutsuzlukla, felaketle bitmesidir. Romanda, İffet zengin adamın yanına gitmese de ondan para aldığı ve teklifini kabul ettiği için hastalanır, bir anlamda intihar eder. İffet'in ölümü, diğer bir deyişle "yoldan çıkan" kahramanın yazar tarafından cezalandırılması, yazarın ahlakçılığına işaret edebilir ve naturalistlerden ayrıldığı nokta olarak değerlendirilebilir ancak İffet'in ölümü bize kalırsa yazarın ahlakçılığından ziyade okurun, toplumun ahlakî değerlerini sorgulamasını için özellikle kurgulanmış, romanın baş kahramanı sosyal çevrenin ve doğal güçlerin pasif kurbanı olarak yaşamına son vermiştir. Romandaki felaketler burada bitmez, İffet'in annesi üzüntüden ölür, nişanlısı ise delirir, kardeşi uzak ülkelere giden bir gemiye tayfa olur.

Sonuç

Yazar, her ne kadar realizme, naturalizme ilk dönem romanlarında mesafeli durduğunu söylese de yazarın *İffet* adlı romanı, naturalist roman özellikleri taşır. *Şekavet-i Edebiye* adlı yapıtında yazar olarak amacını "Ben her eserimde kari'lerimi, avamî şathiyyat arasında yüksek bir felsefeye doğru çekmeye uğraştım!" (Aktaran Moran, s. 87) sözleriyle anlatır. Yazar, yapıtlarında naturalizm, romantizm ve realizm akımlarını harmanlayarak kendine has bir edebiyat anlayışı, kendi deyimiyle "yüksek felsefe" oluşturmaya çalışmıştır.

* Ailesinin Macar Dönmesi olmaları İffet'in fahişelikle suçlanmasında en önemli neden olarak gösterilir.

KAYNAKÇA

Aytaç, Gürsel. *Genel Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları, 2003.

Akyüz, Kenan. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri.* İstanbul: İnkılâp Yayınları, 2010.

Cankara, Murat. "Ahmet Mithat Efendi ve Beşir Fuad'a Göre Gerçekçilik". Yayımlanmamış master tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi, 2004.

Gürpınar, Hüseyin Rahmi. *İffet*. Haz. Kemal Bek, İstanbul: Özgür Yayınları, 1998.

____. *Mürebbiye*. Haz. Kemal Bek, İstanbul: Özgür Yayınları, 1997.

____. *Gazetecilikte Son Yazılarım*. Haz. Abdullah-Gülçin Tanrınınkulu, İstanbul: Özgür Yayınları, 2001.

Kudret, Cevdet. *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman.* İstanbul: İnkılâp Yayınları, 1998.

Moran, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*. İstanbul: İletişim Yayınları, 1998.

____. *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri.* İstanbul: Cem Yayınevi, 1988.

Mutluay, Rauf. *100 Soruda Edebiyat Bilgileri*. İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1979.

Serdar, Ali. "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Ahlak Sorunsalı". Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi, 2007.

Uçar, Aslı. "Zaniyeler"de Doğalcılık ve Ahlak", *Varlık Dergisi* (Ocak 2007): 64-67.

Uşaklıgil, Halit Ziya. (1998). *Hikâye (İnceleme)*. Haz. Nur Gürani Arslan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Zola, Émile. (1998). *Thérèse Raquin*. New York: Oxford University Press.

Özet

İFFET'TE EMİLE ZOLA ve NATURALİZM ETKİSİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar, edebiyatımızda naturalist ve realist akımın başlıca temsilcilerinden biri olarak anılır. *Şekavet-i Edebiye* adlı yapıtında yazar olarak amacını "Ben her eserimde kari'lerimi, avamî şathiyyat arasında yüksek bir felsefeye doğru çekmeye uğraştım!" (Aktaran Moran, s. 87) sözleriyle açıklar. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında okurlarına aktarmaya çalıştığı yüksek felsefede Naturalizm akımından da etkiler bulunduğunu düşünüyoruz. Bu çalışmada, yazarın *İffet* adlı romanında Naturalizm etkisini ele alacağız.

Deneysel Roman adlı eserinde Zola şöyle söyler: "… Artık zevk olsun diye, tasvir için tasvir etmiyoruz. İnsanın çevresinden ayrılamıyacağını; elbisesi, evi, şehri, ülkesi ile tamamlandığını kabul ediyoruz." Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarına baktığımızda benzer bir görüşün olay örgüsünü belirlediğini söyleyebiliriz. Örneğin *İffet* adlı romanda İffet'in ve ailesinin başına gelen her türlü fenalık aslında yaşadıkları toplumun koşullarının ürünüdür.

Çalışmada öncelikle Naturalizmin Batı Edebiyatında nasıl tanımlandığına, naturalizmle ilgili farklı görüşlerin, tartışmaların neler olduğuna yer verilecek, Emile Zola'nın naturalizm anlayışı ayrıntılı olarak ele alınacak. Teorik çerçeveyi çizdikten sonra Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *İffet* adlı romanında naturalizm akımı etkisini ve bu akımla çelişen özellikleri örneklerle ortaya koyacağız.

Anahtar kelimeler: İffet, naturalizm, ahlak, kadın, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Emile Zola

Abstract

EMILE ZOLA, NATURALIZM AND HUSEYIN RAHMI GÜRPINAR'S NOVEL: IFFET

Hüseyin Rahmi Gürpınar is known as one of the main representatives of the naturalist and realist trend in Turkish Literature. There are traces of Naturalism in Hüseyin Rahmi Gurpinar's high philosophy that he tried to convey to readers by means of novels. In this article, it will be discussed the impact of Naturalism in his novel called *Iffet* (Chastity).

In his work called *Experimental Novel,* Zola says: "... we are not portraying just to portray, not just for joy. We accept that human cannot be apart from his dress, house, city and country, and he is the sum of all." When we look at the novels of Hüseyin Rahmi Gurpinar, we can say that a similar view determines the events in story. For example, in his novel named *Iffet*, all kinds of bad things that happens to İffet and her family are the products of the community and the circumstances they live in.

In this study we will firstly examine how Naturalism is defined in western literature, and what are the diffrerent approaches for it, and we will discuss Emile Zola's Naturalism perspective. After drawing the theoretical framework, this study aims to discuss the affect of Naturalism on his novel Iffet, and some conflicts with Naturalism in that novel.

Keywords: Chastity, naturalizm, morals, woman, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Emile Zola